

THEMA: DE SCHOOL

Thema: De school van vroeger.

Doel: De kinderen van de onderbouw bewust maken van tijd. Was is het verschil tussen “vroeger en nu”.

Bekijk: Het schilderij van Jan Steen: “Een school voor jongens en voor meisjes”

Er is veel veranderd in het onderwijs. We gaan zoeken naar de overeenkomsten en verschillen.

1. Inleiding:

- Bekijk het volgende schilderij van Jan Steen (hij leefde van 1625-1679):
“De dorpsschool. Een school voor jongens en voor meisjes”.

Jan Steen schilderde graag verhalen.

We zien hier een gezellige, rommelige locatie waar van alles gebeurt.

Er werd in die tijd lesgegeven in een schuur of stal van de meester.

Maar of er veel lesgegeven wordt ...? Het geeft in ieder geval een mooi beeld van de 18de eeuw.

De uitdrukking “Een huishouden van Jan Steen” wordt nog steeds gebruikt en geeft aan dat het een rommelige, maar “gezellige” boel is.

Er is veel te zien op dit schilderij; laat de kinderen eerst rustig kijken en daarna mogen ze benoemen wat ze zien.

2. Geef daarna zoekopdrachten zoals:

- Hoeveel kinderen/ volwassenen zie je op de afbeelding?
- Wat doen de kinderen/ volwassenen?
- Hoe zijn ze gekleed? Waarom is dat?
- Lijkt dit op een klaslokaal? Wat is er niet te zien, wat er bij ons in een leslokaal wel aanwezig is.
- Zou je graag naar deze “school” gaan? Waarom wel/niet?
- Er is weinig speelgoed te zien in deze school. Waarom is dat er niet? Er was 100 jaar geleden nog geen plastic speelgoed.
- Vroeger was er nog geen elektriciteit, wat betekent dat? Wat heb/kun je dan niet?

3. Verwerking les voor de onderbouw:

- **Sorteren:** Verzamel in een doos/tas alledaagse voorwerpen die op school aanwezig zijn zoals: koffiekopje, lepeltje, plastic schaal, luciferdoosje, etui, schaar, potlood, telefoon, zaklamp, lijmpot...enz.
Laat de kinderen alles *sorteren* op grondstof: Waar is het van gemaakt? Hout/karton/papier, metaal, plastic, stof, leer, riet...
Leg alles bij elkaar wat gemaakt is van hetzelfde materiaal.
- **De huishoek:**
Verzamel samen met de kinderen/ouders “oude” spulletjes. De kinderen kunnen daarmee spelen in de huishoek.
Denk aan telefoon met draaischijf, kraantjespot, theemuts, weegschaal, verkleedkleden
- **De bouwhoek:** Vertel dat een houtkachel vroeger de enige warmtebron was in huis waar ook op gekookt werd.
Opdracht: bouw met blokken een grote kachel/fornuis of een open haard met een schoorsteenpijp erop.
Geef een doosje met (afgebrande) lucifers, aanmaakhoutjes, hout- of turfblokken, kookpan met b.v. aardappels, houten lepel, handschoen, pannenlap.
- **De taalhoek:** verzamel zwart-wit boekjes, leesplankje met letters, schrijfschriftjes, beloningstempels,
- **Tekenen:** Er was een krijtbord i.p.v. digibord. Bied schrijfleitjes/ krijtbord aan met witte krijtjes, of laat ze tekenen/schrijven met witte oliepastelkrijtjes op zwart papier.

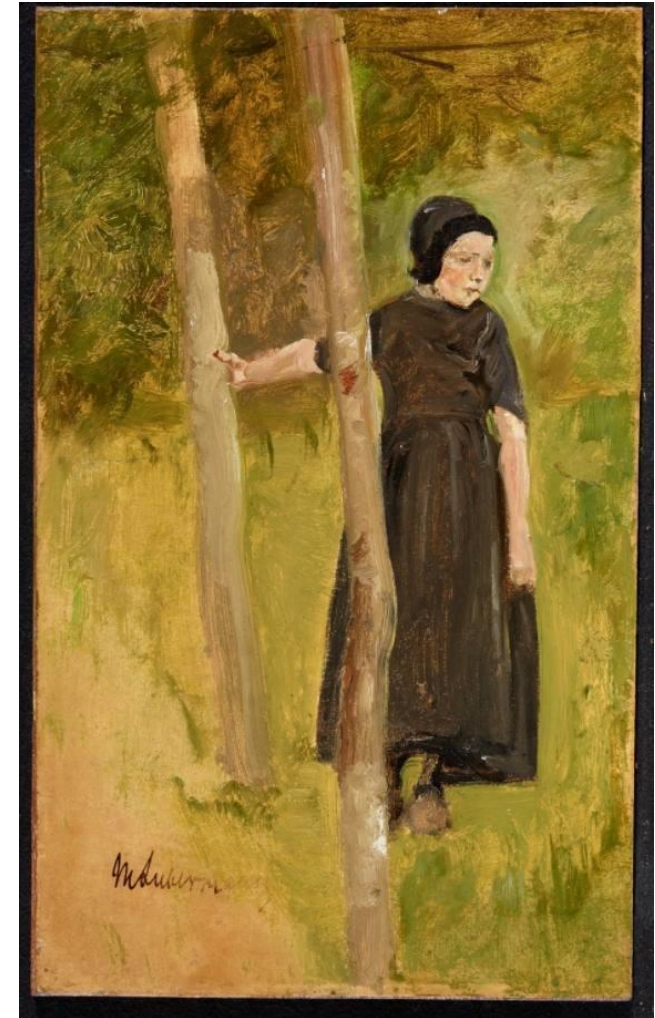
Afsluiting: Circuit van “Oudhollandse spelletjes”

- Verdeel de kinderen in groepjes en vraag de midden/bovenbouw leerlingen om deze groepjes te begeleiden.
- Benodigdheden: oudhollandse spelletjes zoals: sjoelbord, ganzenbord, knikkerpotjes, spijkerpoepen, koekhappen, blikgooien, stoelendans, ezeltje prik....enz.

Kijk voor meer:

<https://favorietespel.nl/oud-hollandse-spelletjes-top-16-klassiekers-op-rij/>

Afbeelding: Max Lieberman, “Kind onder bomen” geschilderd in Zweeloo 1882

Thema School: Midden- en Bovenbouw

Thema: De school van vroeger gaan we vergelijken met hoe het nu is.

Doel: De kinderen van de midden-en bovenbouw vergroten hun woordenschat rond dit thema.

Bekijk: <https://schooltv.nl/video/vroeger-was-het-anders-afl1-naar-school/>
(Filmpje over het onderwijs van 1950, duurt 15 minuten)

Hier zien we een klaslokaal van ongeveer 70 jaar geleden.
Laat de kinderen eerst goed kijken en daarna benoemen wat ze zien.

Als je goed kijkt zie je alleen?

Vroeger waren er namelijk aparte scholen voor jongens en voor meisjes.

Dat kun je nu niet meer voorstellen.

Geef zoekopdrachten zoals:

- Hoeveel kinderen/leerkrachten zie je? Hoeveel jongens /meisjes? (De man is waarschijnlijk een pastoor.)
- Wat doen ze? Kun jij ook zo zitten? Wat kun je niet als je zo moet zitten?
- Waar zitten ze op? Dit heet een lessenaar. Het bovenblad kun je optillen om je werkje te pakken.
- Wat hangt er aan de muur?
- Waarom zijn de ramen zo hoog?
- Wat is er niet, waarom niet?
- Zou je in deze klas willen zitten?

Op de volgende foto zie je de meisjesschool (met een paar jongetjes).

I.p.v. fruit kregen alle kinderen in die tijd schoolmelk. Dat zou voor iedereen gezond zijn.

Er was duidelijk een verschil in onderwijs aan jongens en meisjes.

Jongens werden meer gestimuleerd om extra hun best te doen. Zij moesten een beroep kiezen waarmee ze het geld konden verdienen. Voor meisjes vond men dat minder belangrijk. De jongens kregen vaak op vrijdagmiddag technieklessen of extra rekenlessen en de meisjes kregen textiellessen.

Meisjes mochten, als ze gingen trouwen, niet meer werken buitenshuis, maar moesten het huishouden doen en de kinderen verzorgen. Alleen meisjes, die niet trouwden mochten verder leren en een beroep kiezen, waarmee ze zelf geld konden verdienen. Dit heeft nog heel lang geduurd; tot de jaren 80 vorige eeuw.

Als je een kind was uit een boerengezin, dan kreeg je vrij om op het land te helpen op de dagen dat er geoogst moest worden. Er zaten soms wel 40/50 kinderen in één lokaal. De dorpsschool was vaak klein, waardoor alle kinderen bij elkaar in een lokaal zaten. Meisjes rechts en jongens links.

Er waren vroeger ook zeer strenge regels en straffen op school:

- Als je niet oplette of even achterstevoren zat, kreeg je de “**pechvogel**” naar je toegegooid. Het kon ook een bordenwisser zijn of sleutelbos. Daarna moest je in de hoek staan, met je neus naar de muur en je handen op de rug. Dat kon wel een uur duren. Een pechvogel is een pop in de vorm van een vogel die gebruikt werd als een strafmiddel. Deze pop was gevuld met zaagsel of erwten. Als je in de klas niet luisterde dan gooide de meester de pechvogel naar je toe. Deze moest je dan terugbrengen naar de meester en kreeg je daarna een mep met de liniaal op de hand.
- Als je een beurt kreeg op een vraag en je wist het antwoord niet, werd je gestraft. Je moest de rest van de ochtend met een bord om je nek lopen waarop stond “ik ben een ezel” of “ik ben een domoor”.
- Als je linkshandig probeerde te schrijven, kreeg je een tik met de liniaal op je hand. Lijfstraffen waren heel normaal.
- Er was geen lawaai in de klas. De meester of juf zat voor in de klas op een verhoging, zodat ze alle kinderen goed kon zien.

Hoe is dat nu bij jullie in de klas? Zijn er nog steeds strenge regels? Hoe en waarom zijn die tot stand gekomen?

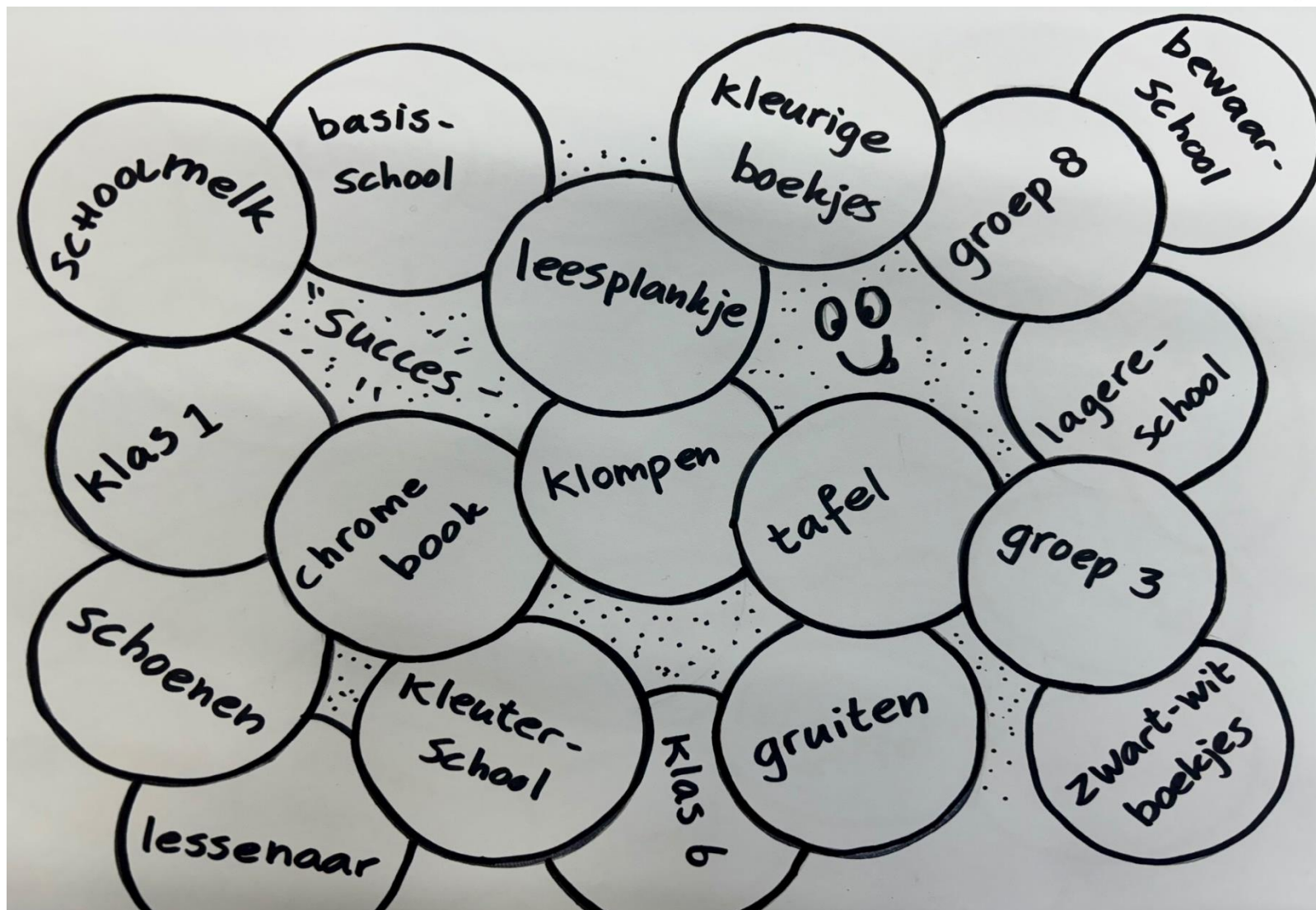
Woordenschat opdracht voor de middenbouw:

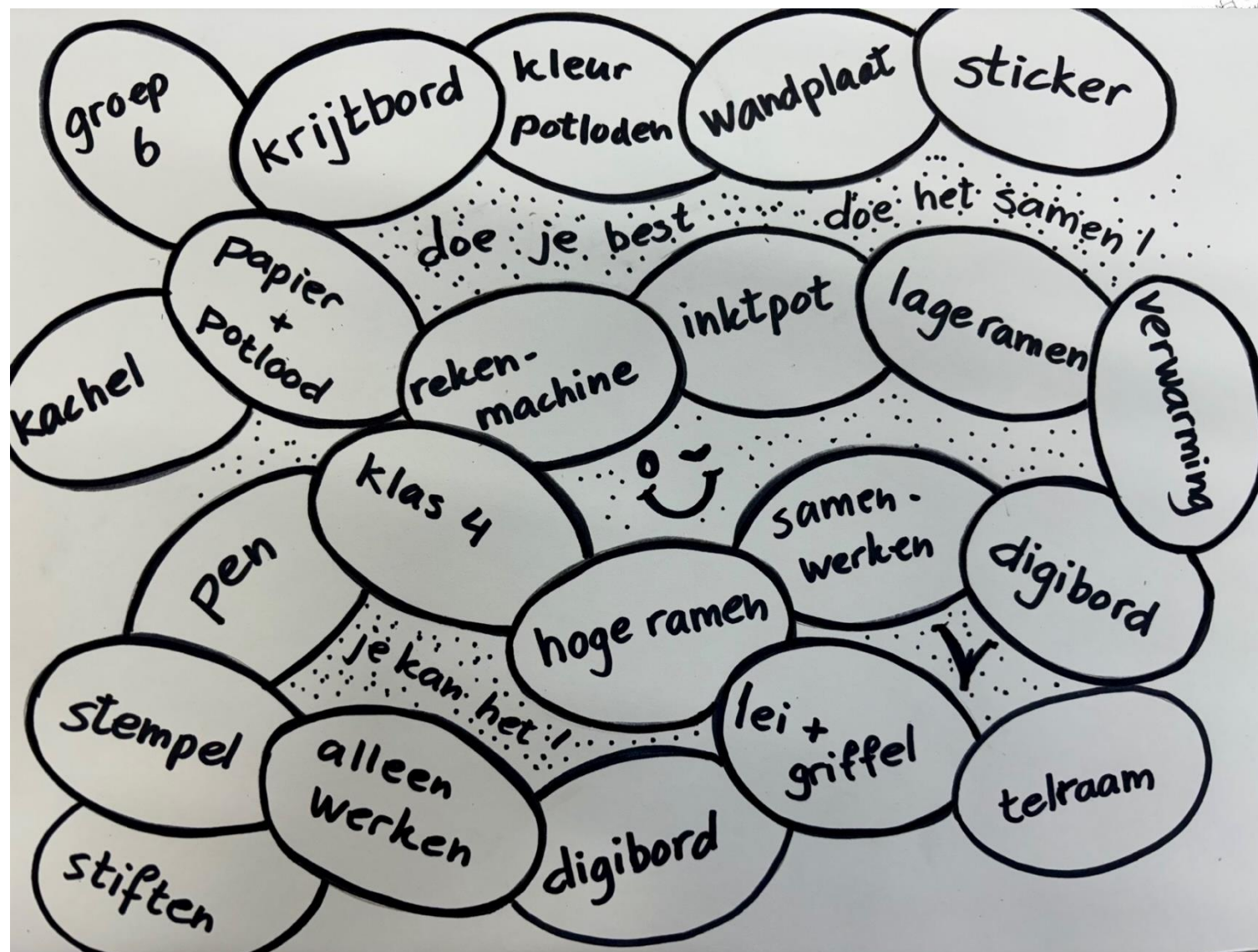
Benodigdheden: werkblad en kleurpotloden

Op deze werkbladen staan veel woorden over de klas van vroeger en nu.
Lees in tweetallen eerst alle woorden en denk goed na over de betekenis.
Begin bij werkblad 1 en kijk welke twee woorden bij elkaar horen.
Geef ze dezelfde kleur, of kleurcombinatie.
Heb je nog tijd over, doe dan hetzelfde met werkblad 2.

Vergelijk jullie antwoorden met andere leerlingen. Zijn er meerdere oplossingen mogelijk?

Veel plezier!

Thema School: Bovenbouw

Thema: Het onderwijs van vroeger gaan we vergelijken met hoe het nu is.

Doel: De kinderen van de bovenbouw maken een topografieopdracht en schrijven een verhaal a.h.v. een oude foto.

Bekijk: <https://schooltv.nl/video/vroeger-was-het-anders-afl1-naar-school/>

Heel vroeger gingen de jongens vanaf 12 jaar in de leer bij een bedrijf.

Een bedrijf van mensen met een bepaald beroep, zoals bakkers, vissers, leerlooiers, kleermakers, goudsmeden.

Dat was een werkplaats met praktijkopleiding.

Meisjes konden thuis helpen, in het vaak grote gezin, of werken als dienstmeisje, kindermeisje bij mensen die daar geld voor hadden.

Vanaf 1903 kwamen de ambachtsscholen voor timmeren, smeden en verven.

Voor meubelmaker of metselaar kon je naar de avondschool.

Vanaf 1910 werd er ook lesgegeven in koper-lood-zinkwerken, bakkerij, elektrotechniek, machinebankwerken. Daarna werd dat de LTS (Lagere Technische School).

Meisjes gingen vooral naar de huishoudschool. Daar werd lesgegeven in taal, rekenen en huishoudkunde zoals koken, wassen en strijken, kinderverzorging en textiele vaardigheden (breien, naaien, borduren)

Kon je goed leren, dan mochten meisjes en jongens na de lagere school naar de ULO (uitgebreid-lager-onderwijs) of HBS (hogere-burger-school).

Topografie opdracht voor de bovenbouw:

Benodigdheden: kaart van Nederland (of maak gebruik van computer of Chromebook).

Werkblad: schoolreis naar Schoonoord. Openluchtmuseum Ellert en Brammert.

Opdracht: Zoek Schoonoord op in de provincie Drenthe. Lees de volgende vragen en schrijf je antwoorden in de tweede kolom.

VRAAG EN ZOEKOPDRACHT:

JOUW ANTWOORD:

1. In welk dorp/stad/provincie staat jullie school?	
2. Met welk vervoersmiddel gaan jullie naar Schoonoord?	
3. Hoeveel kilometer is dat?	
4. Hoelang zijn jullie ongeveer onderweg?	
5. Langs welke plaatsen/kanalen of rivieren rijden jullie?	

Bovenbouw: Stelopdracht

Hieronder zie je foto's van vroeger.

Dit zijn mensen die een beroep uitoefenen, dat je niet meer zo vaak ziet. Of voorwerpen van lang geleden.

Kies één van deze foto's uit.

Schrijf alles op wat je op deze foto ziet. (Schrijf het in een woordweb) Denk aan de W-vragen (wie, wat, waar, waarom).

Maak er daarna een mooi verhaal van. Gebruik je fantasie!

Ontwikkeld door: Atelier Marion Mencke in opdracht van Openluchtmuseum Ellert en Brammert in Schoonoord.
Ondersteund door Compenta, cultuureducatie met kwaliteit.